

aan de gemeenteraad
onderwerp Voortgang Participatiewet in balans

van het college van burgemeester en wethouders
datum 14 oktober 2025
zaaknummer 1557967

Memo

Samenvatting

De Participatiewet uit 2015 die de bijstandsuitkeringen regelt wordt herzien. De wet Participatiewet in balans moet ervoor zorgen dat de wet beter aansluit op wat mensen (aan)kunnen en nodig hebben. In de wet staan ruim twintig maatregelen om de Participatiewet te verbeteren en de balans tussen rechten en plichten te herstellen. De regels en procedures rondom bijstandsuitkeringen vereenvoudigen en gemeenten krijgen meer ruimte voor maatwerk. Hierdoor kan de uitvoering beter inspelen op de persoonlijke situatie van mensen en hen effectiever helpen naar werk of participatie. Vertrouwen en de menselijke maat zijn de kernwaarden. Deze kernwaarden zorgen er onder andere ook voor dat gemeenten meer beleids- en uitvoeringsvrijheid krijgen.

Doel

In dit memo wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de wet Participatiewet in balans en welke beleidsruimte het college al benut of gaat benutten.

Aanleiding

In de afgelopen jaren is duidelijk geworden dat wetgeving die bedoeld is om mensen te ondersteunen, doorschoot in de nadruk op oneigenlijk gebruik. De gevolgen daarvan hebben mensen hard getroffen, zoals het toeslagenschandaal. Tegelijkertijd is de bestaanszekerheid van veel mensen kwetsbaar, dit kwam onder andere door corona en de hoge inflatie. Het sociaal minimum biedt niet in alle omstandigheden een voldoende en zekere basis. Naar aanleiding van het toeslagenschandaal is veel wet- en regelgeving in het sociaal domein onder de loep genomen en getoetst op vertrouwen, menselijke maat en eenvoud, zo ook de Participatiewet. Hieruit is naar voren gekomen dat de Participatiewet uit balans is, er is sprake van:

- een complex ingericht systeem;
- ondersteuning wordt als beperkt ervaren; en
- een vaak als disproportioneel ervaren sanctieregime.

Het kabinet is daarom gestart met het aanpakken van de problemen in de Participatiewet in de vorm van het programma Participatiewet in balans. Het programma is verdeeld in drie sporen.

Spoor 1 betreft de wet Participatiewet in balans met daarin 23 maatregelen waarmee de regering een eerste stap wil zetten naar een uitvoering van de Participatiewet die eenvoudiger is voor inwoners, uitgaat van vertrouwen en aandacht heeft voor de individuele situaties van inwoners. De maatregelen worden in 3 fases ingevoerd; 12 maatregelen gaan in per 1 januari 2026, dit zijn maatregelen die zonder al teveel impact (ICT, fiscale impact of beleidsimpact) zijn in te voeren. Voor 2 maatregelen geldt het hele jaar 2026 als transitiejaar. De overige 9 maatregelen gaan in per 1 januari 2027.

De Tweede Kamer heeft het wetsvoorstel op 22 april 2025 aangenomen. De Eerste Kamer heeft de Participatiewet in Balans op 30 september aangenomen, met 3 moties.

Spoor 2 richt zich op de beleidsvoorbereiding voor de fundamentele herziening van de wet. In dit spoor wordt de wet opnieuw opgebouwd. De herziening duurt nog meerdere jaren.

Spoor 3 omvat instrumentarium om vakkundigheid van professionals in de uitvoering te versterken en de uitvoering te ondersteunen, zodat zij voldoende handvatten hebben om volgens de bedoeling van de nieuwe wetgeving te werken.

Met het programma Participatiewet in balans worden de volgende doelen nagestreefd:

- De wet biedt een passend perspectief op werk en participatie;
- De wet (rechten en plichten) is begrijpelijk en goed na te leven;
- Mensen voelen zich ondersteund door de wet als het gaat om participatie en inkomen
- De wet biedt een doelmatig vangnet: zeker en voorspelbaar;
- De wet biedt een toereikend inkomen;
- De wet sluit goed aan bij brede vormgeving sociaal domein en het inkomensstelsel.

Momenteel worden er voorbereidingen gedaan op de wijzigingen die voortkomen uit spoor 1. Dit memo richt zich dan ook met name op de wet Participatiewet in balans.

Aanvullende informatie

De wetswijzigingen uit spoor 1

Het streven van de wet is om menselijke maat en vertrouwen tot kernbegrippen te maken binnen de uitvoering van de Participatiewet. Door een pakket van ruim 20 maatregelen krijgt de uitvoering meer ruimte om te doen wat nodig is om mensen goed te ondersteunen.

Bij de wetswijzigingen die voorgesteld worden in spoor 1 zijn er drie uitgangspunten gehanteerd:

1. De regels en ondersteuning van de Participatiewet beter te laten aansluiten op de mogelijkheden en omstandigheden van de mensen voor wie ze bedoeld zijn.

Een groot deel van de bijstandsgerechtigden heeft niet of niet op korte termijn een reëel perspectief op uitstroom naar werk. Vanuit dit perspectief zijn in de wet maatregelen genomen om parttime werk in combinatie met aanvullende bijstand aantrekkelijker te maken.

De volgende maatregelen dragen hieraan bij: de verruiming van de bijverdiengrenzen, het automatisch verrekenen van inkomsten en het versoepelen van de administratieve lasten bij een bijstandsaanvraag.

2. Het vergroten van de rechtszekerheid, zowel qua rechten als plichten

In de wet worden rechten verduidelijkt en worden verplichtingen gewijzigd zodat deze helder en haalbaar zijn. *De volgende maatregelen dragen hieraan bij: de giftenvrijlating, de harmonisatie van de jongerennorm, de aanpassing van de normen voor gehuwden met een niet-rechthebbende partner.*

3. Het creëren van meer handelingsruimte voor de uitvoerende professional

Werken vanuit vertrouwen moet zich ook vertalen in een vertrouwen in het oordeel van de professional. Mensen moeten weer het gevoel krijgen dat ze ondersteund worden door de overheid. In individuele gevallen moet de uitvoering de ruimte krijgen om maatwerk toe te passen.

de volgende maatregelen dragen hieraan bij: de 4-weeken zoekperiode voor jongeren en met terugwerkende kracht bijstand verstrekken.

Wat betekent dit voor de gemeente Gouda?

Het college is positief over het feit dat de integrale dienstverlening van de gemeente Gouda, met maatwerk en oog voor de menselijke maat, met deze wet meer gemeengoed wordt. En dat de wet eenvoudiger wordt voor inwoners en gemeenten gaan werken vanuit vertrouwen. Het college vindt dit een heel goede ontwikkeling voor de kwetsbare inwoners die aangewezen zijn op het vangnet van de Participatiewet. Dit betekent dan ook dat voor Gouda niet alle maatregelen nieuw zijn; in sommige gevallen gaat het om het vastleggen van bestaande rechtspraak in de wet (codificatie van jurisprudentie). Voor een deel van de maatregelen is het noodzakelijk om aanpassingen te doen. Het betreft aanpassingen in bestaande verordeningen, beleidsregels, werkinstructies, maar ook formulieren, informatie op de website en andere communicatie-uitingen. En in systemen (Zaaksysteem, Suite voor sociaal domein).

Beleidsruimte binnen de Participatiewet in balans

De wet is vormgegeven vanuit vertrouwen, waardoor gemeenten meer handelingsruimte krijgen om maatwerk te bieden. De uitvoering kan beter inspelen op individuele omstandigheden in plaats van te werken volgens de centrale, gebonden regels.

Gemeenten krijgen de bevoegdheid om af te wijken van standaardregels, zoals het verstrekken van bijstand met terugwerkende kracht of het opleggen van een zoekperiode. Dit zijn de zogenoemde kan-bepalingen in de Participatiewet. Niet alle kan-bepalingen vragen om een aanpassing in beleidsregels of verordening. De maatregelen (met kan-bepalingen) die per 1 januari 2026 ingaan betreffen veelal codificatie van jurisprudentie en/of formaliseren van de al staande uitvoeringspraktijk in gemeenten. Bij sommige maatregelen wordt er ruimte geboden om afwegingen te maken in individuele situaties die lastig in regels te vatten zijn, waardoor beleidsregels niet passend zijn. Voor deze maatregelen is gekozen om werkinstructies te maken. Hieronder staat in een overzicht weergegeven welke maatregelen beleidsruimte bieden, en welke aanpassing hiervoor nodig is. Een overzicht van alle 23 maatregelen is als bijlage toegevoegd.

Maatregel	Toelichting	Aanpassing in	Beoogde ingangsdatum
4-weeken zoektermijn voor jongeren	Biedt de mogelijkheid om de 4-weeken zoekperiode buiten toepassing te laten.	Werkinstructies	01-01-2026
Harmonisatie jongerennorm (18, 19, 20 jaar)	De aanvullende norm wordt vastgesteld en is algemene bijstand en geen bijzondere bijstand meer.	Beleidsregels bijzondere bijstand	01-01-2026
Verkorte aanvraagprocedure	Gemeenten kunnen een verkorte aanvraagprocedure inrichten voor her-instromers: inwoners die binnen maximaal 12 maanden na uitstroom uit de bijstand opnieuw een bijstandsuitkering aanvragen.	Werkinstructies	01-01-2026
Bijstand met terugwerkende kracht	Gemeenten krijgen de bevoegdheid om de bijstand met terugwerkende kracht toe te kennen voor maximaal drie maanden als individuele omstandigheden daarom vragen.	Werkinstructies	01-01-2026
Ontvangsten uit giften	Giften tot een bedrag van €1.200,- per kalenderjaar behoren niet langer tot de middelen van de belanghebbende. Dat geldt voor zowel financiële giften als giften in natura.	Werkinstructies, wanneer er landelijk modelbeleid beschikbaar is, wordt aangesloten bij de landelijke beleidsregels.	01-01-2026
Bijverdiengrenzen	Er komt één basisvrijstelling van arbeidsinkomsten voor alle bijstandsgerechtigden tussen 18 jaar en de AOW gerechtigde leeftijd. De vrijlating betreft 15% voor de duur van 12 maanden. De wet biedt gemeenten de mogelijkheid om de regeling na 12 maanden te verlengen.	Het college van B&W kan besluiten deze regeling al per 01-01-2026 in te voeren voor jongeren. Op dit moment wordt onderzocht of het mogelijk is om dit eerder in te voeren.	01-01-2027
Recht op eigenstandig vormgeven participatie	De bijstandsgerechtigde die verder van de arbeidsmarkt af staat, krijgt de ruimte en het recht om de verplichting tot maatschappelijke participatie zelf vorm te geven. Sociale activering wordt vervangen door participatie.	Werkinstructies	01-01-2026
(Ondersteuning bij) maatschappelijke participatie	De aanspraak op ondersteuning wordt uitgebreid met ondersteuning bij maatschappelijke participatie.	Verordening	2026 (transitiejaar)
Ambtshalve verstrekken Individuele inkomensvoetstuk	Met de voorgestelde wijziging wordt ook ambtshalve toekenning van de Individuele inkomensvoetstuk mogelijk.	Verordening	01-01-2027 <i>Deze maatregel voert het college eerder in. In Q4 2025 wordt de verordening voorgelegd aan de raad.</i>
Ruimte voor afstemming	Er worden regels gesteld met betrekking tot de hoogte en duur	Verordening	01-01-2027

	van een verlaging. Daarnaast komt er een mogelijkheid om de verlaging te laten heroverwegen.		
--	--	--	--

Maatregelen eerder invoeren

Naar aanleiding van de aangenomen motie¹ over initiatieven ter ondersteuning van jongeren in kwetsbare posities krijgen gemeenten de mogelijkheid om te anticiperen op een aantal maatregelen. Dit zijn maatregelen om jongeren in kwetsbare posities beter te kunnen ondersteunen. Het gaat om de volgende maatregelen:

4-weken zoektermijn voor jongeren

De beleidsruimte rondom de 4-weken zoektermijn voor jongeren wordt al door het college toegepast. De zoekperiode wordt enkel opgelegd bij jongeren die op korte termijn naar werk of scholing kunnen, als hun situatie dit toelaat. In de praktijk ziet het college een toename van kwetsbare jongeren met multi-problematiek, hierdoor wordt de zoekperiode dan ook nagenoeg niet opgelegd.

Met de Participatiewet in balans wordt deze praktijk geformaliseerd doordat aan artikel 41 Participatiewet een elfde lid is toegevoegd, te weten: 'In afwijking van het vierde lid kan het college de aanvraag voor het verstrijken van de termijn van vier weken in behandeling nemen, indien naar het oordeel van het college de omstandigheden van de belanghebbende of het gezin daartoe aanleiding geven.' Er is gekozen om geen generieke vrijlating toe te passen, maar de consultant de ruimte te geven de individuele situatie van de jongere te beoordelen. En als die situatie daartoe aanleiding geeft, kan de gemeente maatwerk leveren en waar nodig ook integraal hulp en ondersteuning bieden.

Bijverdiengrenzen jongeren

De huidige vrijlatingsregeling geldt niet voor jongeren tot 27 jaar (met uitzondering van de tijdelijke inkomensvrijlating bij werken met loonkostensubsidie). Alhoewel de maatregel per 01-01-2027 in werking treedt, geeft de staatssecretaris toestemming aan gemeenten om vooruit te lopen op enkele maatregelen om jongeren te kunnen helpen². Het college onderzoekt wat nodig is om deze maatregel eerder in te laten gaan.

Stimuleringspremie voor arbeidsinschakeling voor jongeren

Conform het amendement De Kort (VVD) kunnen gemeenten de bestaande stimuleringspremie voor arbeidsinschakeling ook beschikbaar kunnen toepassen voor jongeren tot 27 jaar. De stimuleringspremie voor arbeidsinschakeling oftewel de uitstroompremie wordt door het college reeds toegepast bij jongeren. Dit is geregeld in de Re-integratieverordening Gouda 2023.

Met terugwerkende kracht bijstand verstrekken

In de huidige wet kan de uitkering in beginsel niet eerder ingaan dan de datum van eerste melding. Het college verstrekt in zeer bijzondere omstandigheden de bijstand met terugwerkende kracht en wijkt dan af van deze regel. Er is ook jurisprudentie die het mogelijk maakt hiervan af te wijken in zeer bijzondere omstandigheden.

Ambtshalve verstrekken van de Individuele inkomenstoelage

Het college gaat deze wijziging eerder invoeren, namelijk met ingang van 01-01-2026. De Verordening individuele inkomenstoelage Gouda 2018 wordt aangepast zodat de Individuele inkomenstoelage aan een bepaalde groep ambtshalve verstrekt kan worden.

Welke rol heeft de gemeenteraad?

In de uitvoering krijgen gemeenten met de 'Participatiewet in Balans' meer ruimte voor maatwerk en vertrouwen. Dit betekent dat er vaker een afweging moet worden gemaakt tussen de *individuele omstandigheden* van bijstandsgerechtigden en het toepassen van de regels, waarbij de menselijke maat voorop staat.

De gemeenteraad heeft een belangrijke rol bij het in balans brengen van de Participatiewet door beleidsmatige kaders mee te geven voor de balans tussen bestaanszekerheid, re-integratie en handhaving. De maatregelen in spoor 1 betreffen relatief snel en eenvoudig uit te voeren veranderingen, waaronder uitvoering van wetgeving zonder beleidsruimte, formaliseren van de huidige (Goudse) uitvoeringspraktijk met meer ruimte voor maatwerk. Er zijn maar enkele maatregelen die nu al meer ruimte bieden voor beleidsmatige afwegingen. Deze maatregelen worden hieronder in een overzicht weergegeven, maar verder

¹ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2025Z07821&did=2025D17683>

² https://www.eerstekamer.nl/behandeling/20250523/brief_van_de_staatssecretaris_p_i

komen beleidsmatige afwegingen met name in het transitiejaar 2026 en het jaar 2027 aan de orde. Dat betekent dat in 2025 nog een beperkte rol voor de gemeenteraad is weggelegd voor het meegeven van beleidskaders; de nadruk hierop ligt in 2026 en volgende jaren.

Kaders bestaanszekerheid

De gemeenteraad geeft kaders mee die helpen om inkomenshulp en ondersteuning toegankelijk te maken voor kwetsbare inwoners. Daarom wordt de gemeenteraad in Q4 2025 gevraagd om in te stemmen met ambtshalve verstrekking van de Individuele Inkomensvoetstuk. Hiertoe wordt de gewijzigde Verordening Inkomensvoetstuk voorgelegd.

Kaders re-integratie en participatie

Met de Participatiewet in Balans komt er een generieke plicht tot maatschappelijke participatie, waarbij de focus verschuift van uitstroom naar werk naar bredere participatie. De gemeenteraad stelt kaders op voor hoe de algemene participatieplicht en de ondersteuning door de gemeente worden vormgegeven.

Hiervoor zullen – op basis van de informatie die op dit moment bekend is – in de tweede helft van 2026 de volgende verordening worden voorgelegd aan de raad:

- De gewijzigde Re-integratieverordening, waarin tevens de wijzigingen vanuit de Wet van school naar duurzaam werk zijn verwerkt.

De Tegenprestatie vervalt per 1 januari 2026.

Kaders handhaving

Op langere termijn wordt ook een wijziging van de Wet Handhaving Sociale Zekerheid voorzien. Deze wetwijziging kan gevolgen hebben voor de Afstemmingsverordening, waarin regels over het verlagen van de uitkering worden vastgelegd indien de verplichtingen uit de Participatiewet niet worden nagekomen.

Op dit moment is hier geen planning voor af te geven.

Financiën

Incidentele middelen voor implementatie nieuwe wet

In de voorjaarsbesluitvorming van het kabinet zijn middelen vrijgemaakt die gemeenten ontvangen voor de implementatie van de wijzigingen. Met de septembercirculaire komen deze middelen beschikbaar.

Structurele middelen

Re-integratiebudget

Gemeenten ontvangen, volgens de huidige informatie, geen extra middelen voor personeel of re-integratie en participatie. De redenering van het Rijk is daarbij als volgt: met de Participatiewet in balans worden geen nieuwe taken bij gemeenten belegd. De wet is bedoeld om de Participatiewet beter te laten aansluiten op de mogelijkheden en omstandigheden van de mensen voor wie ze zijn bedoeld en de uitvoering meer ruimte te geven om te kunnen doen wat in het individuele geval nodig is. Hierdoor wordt de wet eenvoudiger en passender. De maatregelen hebben wel impact op de gemeentelijke uitvoering. Op onderdelen moet de organisatie worden aangepast. Het kabinet is van mening dat de impact van deze wet in balans is: er zijn enerzijds maatregelen die zorgen voor een verlichting en anderzijds maatregelen die zorgen voor een toename van uitvoeringslasten voor de gemeenten.

BUIG budget

De wijzigingen in de Participatiewet hebben wel effect op de BUIG uitgaven. De maatregelen voor de vrijlating van giften, harmonisatie van de jongerennorm, terugwerkende kracht bij aanvragen, ruimte voor mantelzorg en verruimen van de bijverdiengrenzen hebben een kostenverhogend effect op de BUIG. Dit effect zal verwerkt worden in de hoogte van het macrobudget voor de bijstandsuitkeringen (BUIG). Het ministerie van SZW zal de wijzigingen als beleidseffect ramen in het voorlopige macrobudget 2026. Dat wordt in het najaar 2025 gepubliceerd door het ministerie van SZW gelijktijdig met het definitieve macrobudget 2025.

Motie/toezegging

Tijdens de raadsvergadering van 9 juli jl. is er een toezegging gedaan om de gemeenteraad, middels een memo, te informeren over de Participatiewet in balans en welke beleidsruimte de wet biedt.

Bijlagen(n):

1. Overzicht 23 maatregelen Participatiewet in balans

Bijlage 1 – Overzicht 23 maatregelen Participatiewet in balans

	Maatregel	Was	Wordt	Beoogde ingangsdatum
	<i>Fase 1</i>			
1	4-weken zoektermijn jongeren	Zoektermijn van 4 weken voor alle jongeren onder 27 jaar.	Maatwerk zoektermijn; in individuele gevallen kan de gemeente besluiten de zoektermijn niet op te leggen.	01-01-2026
2	Identificatieplicht DigiD en EU-rijbewijs	Identificatie alleen toegestaan met geldig paspoort en ID-kaart.	Authenticatie mogelijk via DigiD en identificatie wordt verruimd met geldig EU-rijbewijs.	01-01-2026
3	Vereenvoudiging en verkorte aanvraagprocedure	Een verkort aanvraagtraject wordt geboden als een voormalig bijstandsgerechtigde zich binnen 3-6 maanden opnieuw meldt.	Gemeenten kunnen een verkorte aanvraagprocedure inrichten voor herinstromers: inwoners die binnen maximaal 12 maanden na uitstroom uit bijstand opnieuw een bijstandsuitkering aanvragen.	01-01-2026
4	Ontvangsten uit giften	Giften worden gezien als middelen, tenzij de giften vanuit het oogpunt van bijstandsverlening verantwoord zijn.	Giften en besparingsbijdragen tot €1200 per kalenderjaar worden niet in aanmerking genomen. Hogere giften kunnen in individuele situaties buiten beschouwing worden gelaten.	01-01-2026
5	Harmonisatie jongerennorm	Gemeenten hanteerden verschillende normen voor jongmeerderjarigen (18,19 en 20 jaar), via bijzondere bijstand.	Harmonisatie van de jongerennorm, via algemene bijstand.	01-01-2026
6	Terugwerkende kracht bij aanvragen	Het uitkeringsrecht kan in beginsel niet eerder ingaan dan de datum van eerste melding. Jurisprudentie maakt het mogelijk hiervan af te wijken in zeer bijzondere omstandigheden.	Gemeenten krijgen de bevoegdheid om de bijstand met terugwerkende kracht toe te kennen voor maximaal 3 maanden als individuele omstandigheden daarom vragen.	01-01-2026
7	Vermogenstoets	Bij aanvang van de bijstand dient de gemeente de vermogensaanwasruimte vast te stellen. Op het moment dat de aanwasruimte wordt overschreden stopt in principe het recht op bijstand.	De vermogensaanwasruimte wordt losgelaten. De gemeente dient steeds het daadwerkelijke actuele vermogen vast te stellen om het recht op bijstand te bepalen.	01-01-2026
8	Ruimte voor mantelzorg	Bepaalde ruimte voor mantelzorg.	Meer ruimte voor mantelzorg, door: <ul style="list-style-type: none"> - geen gezamenlijke huishouding bij zorgbehoefte; - geen kostendelersnorm bij mantelzorg i.v.m. intensieve zorgbehoefte; - geen opschorting bijstand bij verblijf elders vanwege mantelzorg i.v.m. zorgbehoefte; 	01-01-2026

			- mantelzorg niet aanmerken als op geld waardeerbare arbeid.	
9	Recht op eigenstandig vormgeven participatie	Geen expliciet recht op eigenstandig vormgeven participatie, echter gemeenten wegen de wensen en ambities van bijstandsgerechtigden al zoveel mogelijk mee bij participatie.	De bijstandsgerechtigde die verder van de arbeidsmarkt afstaat, krijgt de ruimte en het recht in de verplichting tot maatschappelijke participatie zelf vorm te geven.	01-01-2026
10	Verbreding experimenteerartikel	Beperkte mogelijkheden voor experimenteren en maximale duur 3 jaar.	Verbreding van het experimenteerartikel naar maatschappelijke participatie en maximale duur naar 5 jaar.	01-01-2026
11	Bevoorschottingspercentage	Minimaal bevoorschottingspercentage 90%.	Minimale bevoorschotting 95%, in lijn met de beslagvrije voet.	01-01-2026
12	Kleine aanpassing onweerlegbaar rechtsvermoeden	Geen tijdsgrens bij onweerlegbaar rechtsvermoeden bij een eerder huwelijk.	Er is sprake van onweerlegbaar rechtsvermoeden indien men in de twee jaar voorafgaand aan de start van de bijstandsverlening gehuwd of voor bijstand als gehuwd werd aangemerkt.	01-01-2026
	<i>Fase 2</i>			
13	Maatschappelijke participatie	Tegenprestatie in combinatie met sociale activering, gericht op arbeidsinschakeling.	Het begrip sociale activering wordt uit de wet geschrapt en vervangen door een nieuw begrip, maatschappelijk participatie (het verrichten van onbeloonde activiteiten, gericht op deelname aan het maatschappelijk leven, die niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt. Tegenprestatie komt te vervallen.	2026 (transitiejaar)
14	Ondersteunen bij maatschappelijke participatie	Ondersteuning bij arbeidsinschakeling.	Ondersteuning bij arbeidsinschakeling en maatschappelijke participatie. De gemeenten krijgen de opdracht om bij verordening regels te stellen ten behoeve van het ondersteunen bij maatschappelijke participatie.	2026 (transitiejaar)
	<i>Fase 3</i>			
15	ALO-kop	Alleenstaande ouders ontvangen 70% van de bijstandsnorm, omdat zij in aanmerking komen voor het kind-gebondenbudget (ALO-kop). Alleenstaande ouders met een niet rechtmatig in Nederland verblijvende partner zijn uitgesloten van deze ALO kop. Gemeenten kunnen in die gevallen maatwerk toepassen en de bijstand ophogen tot 90% van de gehuwendnorm (jurisprudentie).	Alleenstaande ouders met een niet rechtmatig in Nederland verblijvende partner komen in aanmerking voor een uitkering van 90% van de gehuwendnorm. Hiermee wordt bestaande jurisprudentie vastgelegd in de wet.	01-01-2027

16	Niet-rechthebbende partner	Bijstand betreft 50% van de norm voor de (gehuwde) bijstandsgerechtigde met een niet-rechthebbende partner. Gemeenten mogen op individuele basis de bijstand afstemmen en ophogen tot 70% van de gehuwde norm in verschillende situaties waarbij sprake is van een niet-rechthebbende partner.	De bijstandsnorm in deze situatie wordt 70% van de gehuwendennorm. Hiermee wordt de bestaande jurisprudentie vastgelegd in de wet.	01-01-2027
17	Evenredigheidstoets bij opleggen boete en terugvordering	Geen specifieke evenredigheidstoets bij het opleggen van boetes en terugvorderingen.	Bij het opleggen van boetes en het doen van een terugvordering wordt een standaard evenredigheidstoets gevraagd. Deze wijziging beoogt een invulling van het begrip 'dringende reden'.	01-01-2027
18	Uniform verrekenen inkomsten uit arbeid	Gemeenten verrekenen op verschillende manieren inkomsten uit arbeid.	Uniforme regels voor verrekening van inkomsten uit arbeid. De intentie is dat gemeenten op termijn de inkomsten van een bijstandsgerechtigde eenvoudiger kunnen verrekenen met behulp van gegevens uit de polis-administratie.	01-01-2027
19	Bufferbudget	Geen bufferbudget	Invoering van een bufferbudget ten behoeve van inkomensstabiliteit. Het bufferbudget is een extra instrument voor gemeenten dat ingezet wordt als andere instrumenten zijn uitgeput of niet kunnen worden toegepast in de individuele situatie.	01-01-2027
20	Verruiming bijverdiengrenzen	Verschillende bijverdiengrenzen met ieder hun eigen duur, eigen percentage en maximum. De algemene inkomstenvrijlating geldt niet voor jongeren tot 27 jaar.	Er is één geharmoniseerde basisvrijstelling van alle arbeidsinkomsten voor alle bijstandsgerechtigden tussen 18 jaar en de AOW-gerechtigde leeftijd. Het betreft een inkomstenvrijlating van 15% voor de duur van één jaar, met mogelijkheid tot verlengen.	01-01-2027
21	Ambtshalve individuele inkomstenstoelag	Alleen op aanvraag kan Individuele inkomstenstoelag worden toegekend.	Toekennen op aanvraag of ambtshalve (zonder aanvraag).	01-01-2027 <i>(wordt door het college eerder ingevoerd: 01-01-2026)</i>
22	Toespitsen verplichtingen op individu	Geüniformeerde arbeidsverplichtingen. Indien dringende redenen aanwezig zijn, kan er een tijdelijk ontheffing worden verleend van een verplichting.	De verplichtingen zijn afgestemd op de mogelijkheden van de inwoner. Bij het toespitsen van de verplichtingen op een individuele situatie kan een gemeente de inwoner ook tijdelijk ontheffen van een of meer verplichtingen binnen de generieke participatieplicht, als er dringende redenen zijn.	01-01-2027

23	Ruimte voor afstemming maatregelen	De wet verplicht de gemeente om een maatregel op te leggen als iemand zich niet aan zijn geüniformeerde verplichtingen houdt. De sancties worden veelal als te strikt en disproportioneel ervaren.	Differentiatie in verlagingen om zo passend te kunnen sanctioneren. Dit wordt verder uitgewerkt in het wetsvoorstel Handhaving Sociale Zekerheid.	01-01-2027
----	------------------------------------	--	---	------------